

Kritika dwar ir-rumanz “Il-Harsa ta’ Rużann” minn Dr Marco Galea

Dr Marco Galea ta ħarsa estensiva tar-rumanz. Huwa qal li dan hu rumanz aċċessibbli għall-istudenti għaliex jistgħu jaqrawh weħidhom mingħajr wisq għajjnuna, fl-istess ħin joffri lill-għalliema diversi spunti għad-diskussjoni. Hu rumanz li jgħin f’diversi aspetti tat-teknika tal-letteratura imma wkoll tal-kultura.

Dr Galea beda biex ta ħarsa lejn il-karriera ta’ Francis Ebejer. Issemma l-fatt li hu magħruf bħala kittieb tar-rumanzi u kittieb tad-drammi. Ir-rumanzi dejjem għażel li jkittibhom bl-Ingliż imma min-naħa l-oħra d-drammi kitibhom kważi dejjem bil-Malti. “Il-Ħarsa ta’ Rużann” hu l-uniku rumanz li kiteb bil-Malti u l-aħħar wieħed li ppubblika tul ħajtu.

Dr Galea ta ħarsa lejn it-tematika. Qal li d-diskors ewlieni tar-rumanz huwa l-emanċipazzjoni tal-Maltin bħala poplu. Ir-rumanz isir speċi ta’ epika tal-mixja tal-poplu lejn l-emanċipazzjoni. Il-kittieb jaqbad l-istorja ta’ familja mill-orġini l-aktar umli tagħha sal-mument li tasal u tilhaq id-dinjità tagħha.

L-interess ta’ Ebejer f’dan ir-rumanz hu fl-iktar nies umli tas-soċjetà. Dan għaliex hija l-emanċipazzjoni li tinterressah. Jagħżel in-nies tar-raba’ li huma pprezentati b’mod kważi

romantiċizzat ta' nies li għandhom it-tbatijiet imma għandhom il-kburija u d-dinjità f'dak li jagħmlu.

Aspett ieħor fir-rumanz huwa l-kolonjaliżmu. Ebejer intenzjonalment jagħzel li r-rumanz tiegħu jimxi mal-istorja tal-perjodu kolonjali Inġliż. Il-kittieb riedna naħsbu x'kien ifisser il-kolonjaliżmu għal Malta u x'kienu l-effetti tiegħu.

Hemm ukoll l-idea tal-valuri tal-Maltin li huma tagħhom u jehtigilhom jew iżommuhom jew jekk tilfuhom iridu jirkuprawhom biex jibqgħu sħaħ bħala poplu. Jidhru l-umiltà, il-perseveranza u l-bżulija. Ebejer jidher li hu influwenzat mir-Romantiċiżmu.

L-emanċipazzjoni tal-mara huwa diskors ieħor ċar. Il-bidu ta' din il-familja hija l-mara. Huwa ċar li hemm preferenza għall-personaġġ femminili li hija ħafna aktar perseveranti. L-istorja tispicċa wkoll b'mara, l-aħħar tfajla hija professjonista. Minkejja l-isforzi li jagħmel Ebejer jidher li hu bniedem tal-ġenerazzjoni tiegħu. Jagħmel id-diskors tan-nisa ta' qabel li jiżzewġu u n-nisa ta' wara li jiżzewġu.

Mil-lat ta' teknika dan hu rumanz li ma jtkellimx dwar protagonista wieħed. Għandna personaġġi differenti imma xorta mhumiex mifrudin minn xulxin. F'dan kollu naraw il-preżenza ta' Ruzann. Il-preżenza tagħha hija importanti biex in-narrattiva timxi 'l quddiem.

L-idea tal-kontinwità hija pprezentata wkoll billi naraw l-istorja li qed timxi pass pass minn ġenerazzjoni għal oħra. Ruzann tipprovdi din il-parti tal-kontinwità li r-rumanz għandu bżonn.

Ir-rumanz jinqeda bi stil realistiku, imma juża l-grottesk u s-surreali.

Il-punti ewlenin mid-diskors ta' Prof. Charles Briffa u l-Uffiċjali tal-Matsec.

Is-sillabu l-ġdid

Is-sillabu tal-2014 għadu qatt ma ġie ttestjat; ma nafux l-istudenti kif se jirreaġixxu. Sillabu ġdid irid jingħata ċ-ċans li jiġi ttestjat. Imbagħad is-sillabu jrid jiġi rivedut u anke jinbidel.

Dan hu sillabu li jorbot lill-għalliema u lill-Matsec u xejn aktar, la l-*past paper* u lanqas il-karta mudell. Is-sillabu jorbot l-eżami għax hu dokument legali.

Għarfien u apprezzament

Is-sillabu jgħid: "Biex il-kandidati juru ħila fl-għarfien u apprezzament ta' testi letterarji." It-termini *għarfien* u *apprezzament* ifissru li jkunu kapaċi jeżaminaw u jaraw il-valuri ta' testi letterarji. Mela dawn iż-żewġ termini lilna qed jagħtuna d-direzzjoni għal xiex isservi l-karta tal-letteratura.

Għaliex mingħajr temi?

Dan is-sillabu se jbidel il-mod kif naraw il-kitbiet. Dan għandu jkun stil ġdid għax hemm lok għal aktar kreattività. Bil-maturità li għandna, lil dawn l-istudenti, minflok ma nagħtuhom biċċa xogħol u norbtuha ma' tema, se nagħtuhom biċċa xogħol u huma se jeżaminawha għall-valuri tagħha.

Skont il-karta mudell, bit-tip ta' direzzjoni illi l-*panel* tas-sillabu pprova jitfa' fuq il-karta tal-letteratura, l-istudenti janalizzaw mhux biss it-tema, imma anke l-mekkaniżmi li jwasslu dik it-tema. Jiġifieri jekk aħna, bħala professjonisti, jirnexxilna ndarruhom illi kull biċċa xogħol janalizzawha fuq il-merti tagħha, fis-sbuħija tagħha, inkunu ksibna dak li jgħidilna s-sillabu; *għarfien* u *apprezzament*.

In-noti

Kultant jitfaċċaw il-kotba bin-noti. Dan huwa xogħol validu u jagħmel ġid għax qed jipromwovi l-kritika letterarja, imma xi wħud ma jhallux lill-istudenti jaħsbu b'rashom għax jagħtu l-ħsieb. L-istudenti jispiċċaw isibu kollox lest u jaqbd u jikkwotaw. Uħud lanqas biss iħarsu lejn is-siltiet. Tajjeb li jaraw il-kritika, mhux biss ta' kritiku wieħed, biex jieħdu ideat differenti u mbaġhad jiffurmaw l-idea tagħhom. Il-ħażin hu li qed jitgħallmu n-noti bl-ament mingħajr ma jaħsbu. Importanti li naraw l-istudenti biex se joħorġu.

L-interpretazzjoni tal-istudenti

Jekk studenti jesponu l-ideat tagħhom fuq xogħol, jieħdu *full marks*, għax huwa proprju dan li qed ifittex l-eżaminatur u mhux xi ħaġa uniformi li jafha kulħadd u li kulħadd jipproduċiha. Meta l-istudenti jipproduċi dak li jikteb kulħadd, ma jtilfux marki imma lanqas jgħolluhom. Qed insibu elf kandidat mill-ħamest elef li jgħidu l-istess. L-opinjoni tal-istudenti, fil-parametri tal-poezija, tiswa iktar minn kull nota li tkun ħarget sterjotipata. Sakemm is-sogġettività tkun meqjusa, l-eżaminatur irid jirrispettaha. Għax wara kollox is-sillabu jridhom jaħsbu. Kif jistgħu l-kandidati jagħtu prova ta' *għarfien* jekk ma joffrux dak li hemm ġo fih? Is-sogġettività hi importanti, basta tkun raġunata.

Il-bidla fis-sillabu

Kienet ̄arġet direttiva mill-bord tal-Matsec, li hu l-ogħla kategorija li hawn fil-kumpless tal-eżamijiet u għandu l-appoġġ tas-Senat tal-Università, illi wara ċertu żmien is-sillabu jinbidel. L-iskop ta' 24 biċċa xogħol qasira u waħda itwal, kien apposta biex wara perjodu, li mhux sentejn żgur, il-mistoqsijiet teżawrihom.

It-termini letterarji

Is-sillabu ta lista ta' termini letterarji u hemm nota li tgħid li l-kandidati huma mistennija li jiddiskutu l-effetti tagħhom fix-xogħol mistħarreg. Dan hu dak li kien isir dejjem. Jekk hemm xi waħda li ma tinstabx mhux se jiġu mistoqsija fuqha. Jekk l-għalliem isib xi mekkanizmu ieħor li mhux fil-lista, jista' jagħmilha mal-istudenti tiegħu. Importanti li wieħed iżomm f'moħħu li s-sillabu li ̄areg il-Matsec hu sillabu ta' eżami. Fil-klassi jsir is-sillabu ta' tagħlim li jikkumplimenta lis-sillabu tal-eżami.

Tema u stil

Dan is-sillabu għamilha ċara li m'għandux ikun hemm ferq bejn it-tematika u bejn l-istil. L-istil mingħajr tema ma jiswa xejn. Nista' noħloq stil jekk m'għandix tema? It-tema x'għandha bżonn? Għandha bżonn l-istil. Toftoqhomx, ̄allihom flimkien. Stil marbut mat-tema, twaħħid tat-tema mal-istil.

Il-komponent letterarju

F'għoxrin minuta ma tistax iddaħħal ix-xogħlijiet kollha. Dawn għandhom 20 minuta, iridu jaħsbu fuq liema xogħol se jiktbu, inizzlu xi noti u jiktbu għax ikunu ppreparati. F'dak il-ħin biżżejjed li jagħti tnejn jew tlieta.

Il-fatt li qed jitolbu 200 kelma u mhux 400 kelma jfisser li dawn l-istudenti, anke tat-2A jridu jkunu koncizi fir-risposti tagħhom mhux b'ħafna tidwir ta' kliem.

Fil-karta 2B biżżejjed li kandidati juru li x-xogħlijiet fehmuhom u jafu jfissruhom. Semmi karattru li jogħgħbok, dawn huma affarijiet li juru jekk ikunx fehem jew le. L-enfasi hu fuq in-narrazzjoni. Il-kandidati juru li jkun fehm u t-tema. L-enfasi fil-karta 2A mhix fuq in-narrazzjoni imma fuq l-analiżi. Il-kandidati jridu juru li kapaċi jargumentaw.

Il-kandidati huma mistennijin li jirreferu għax-xogħol li hemm fl-antologija. Aħna rridu ndarruhom jużaw ir-referenza biex issaħħu l-argument jew jitfgħu r-referenza u minnha joħorġu l-argument. L-iżball li jsir hu li ma jikkwotawx eżatt, jew ideffsu l-kwotazzjoni mingħajr ma jqisu r-relevanza.

Lingwa u letteratura: magħqudin jew mifrudin?

Il-Matsec kien għamel studju u sab li kieku kellna nikkalkulaw biss fuq il-lingwa jeħlu 25 fil-mija aktar fil-Malti. Instab li f'ċerti skejjel qed issalvahom il-letteratura. Jekk il-lingwa tinfired minn mal-letteratura u r-rekwiżit għad-dħul fl-Università jkun għal-lingwa biss u mhux għal-letteratura bħalma hu fl-Ingliż, jidhlu 25 fil-mija inqas.

Il-letteratura tgħin lill-istudent għax permezz tagħha jara l-ogħla livell tat-tħaddim tal-lingwa u l-ogħla livell ta' kif tista' tifhem il-lingwa. Barra minn hekk il-letteratura tgħin lill-istudent isir analitiku u jiżviluppa l-ħila immaginattiva.

Phyllis Debono

Claire Zerafa

Il-Kapijiet tad-Dipartiment tal-Malti
Is-Segretarjat għall-Edukazzjoni Kattolika

www.maltikurja.wordpress.com